

הקמת קרן פילנתרופית בישראל

שער כניסה לעולם הקרנות הפילנתרופיות בישראל

JFN ישראל

אוגוסט 2023

מסמך זה נערך בהתייעצות עם עו"ד נטלי דוידאי, עו"ד נוי בריןט והמכון למשפט ופילנתרופיה באוניברסיטת תל אביב

תוכן עניינים

- 01 הקמת קרן פילנתרופית בישראל: הקדמה
-
- 02 עמותה רשומה (ע"ר)
-
- 03 חברה לתועלת הציבור (חל"צ)
-
- 04 קרן לתועלת הציבור (קל"צ)
-
- 05 קרן שיתוף תורמים (DAF – DONOR ADVISED FUND)
-
- 06 הקדש ציבורי
-
- 07 תרומה עצמאית ללא התאגדות נלווית
-
- 08 טבלה השוואתית
-

הקמת קרן פילנתרופית בישראל

מסמך זה נועד להיות שער כניסה לעולם הקרנות הפילנתרופיות בישראל ולסקור את האפשרויות העומדות בפני מי שמבקשים להקים קרן כזאת. המסמך אינו מחליף חוות דעת של עורך דין או רואה חשבון ומומלץ להתייעץ גם עם אנשי מקצוע מהתחום טרם קבלת החלטה.

המבנה המשפטי שבו תבחרו צריך לשרת את המטרות והיעדים שהצבתם לפעילות הפילנתרופית שלכם, ולא ההיפך, שכן לבחירת צורת ההתאגדות תהיה השפעה ארוכת טווח – הן מבחינת הרגולציה שתחול עליה והן מבחינת מעמד המס לו תזכה. היות ושינוי המעמד המשפטי של התאגדות מורכב ונושא עמו עלויות לא מעטות, מומלץ להכיר את הנושא לעומק ולהתייעץ בטרם מעשה ההתאגדות.

קרן משפחתית

קרן משפחתית היא למעשה מנגנון תומך לפעילות הפילנתרופית שלכם. הבניית הנתניה הפילנתרופית באמצעות קרן מאפשרת בניית אסטרטגיית שינוי והטמעה ארוכת טווח, זאת על ידי הנחת התשתית המשפטית והמיסויית המתאימה.

במסמך זה תמצאו ריכוז תמציתי של מידע אודות המכשירים המשפטיים הקיימים בישראל והמהווים תשתית להקמת קרן פילנתרופית או ערוץ משפטי לפעולה פילנתרופית.

בתמצית

בישראל קיימות שש צורות של פעילות פילנתרופיה פרטית:

1. עמותה רשומה (ע"ר)
2. חברה לתועלת הציבור (חל"צ)
3. קרן לתועלת הציבור (קל"צ)
4. קרן שיתוף תורמים (DAF – Donor Advised Fund)
5. הקדש ציבורי
6. תרומה עצמאית ללא התאגדות נלווית

שתי הצורות האחרונות – הקדש ציבורי ותרומה עצמאית ללא התאגדות נלווית – אינן ישויות משפטיות נפרדות. להגדרה זו השלכות משפטיות, בעיקר בתחום האחריות, תביעות הנזיקין ותביעות מצד עובדים ו/או ספקים. משום כך, אם בחרתם מאחת משתי הצורות האלה, מומלץ להתייעץ עם אנשי מקצוע מתחום המשפט וראיית החשבון על מנת להבטיח הגנה מרבית.

נסקור כעת את כל אחת מצורות ההתאגדות, על יתרונותיהן וחסרונותיהן.

1. עמותה רשומה (ע"ר)

עמותה מוקמת על ידי מינימום של שני חברים. למרות זאת, מומלץ על פי רוב ליזום עמותה עם שבעה חברים, זאת על מנת לאפשר קבלת מעמד לצרכי מס (פטור ממס על הכנסות מצד העמותה והכרה בתרומה לצורכי מס לתורמי העמותה – סעיף 46).

כל אדם מעל גיל 17 יכול לבקש להצטרף כחבר באסיפה הכללית של העמותה ונדרשת סיבה טובה על מנת לשלול זכות זו.

אין בעלות על עמותה.

העמותה מוגבלת במטרות שלשמן קמה ורק למען היא יכולה לפעול.

על מנת שהתורמים לעמותה יקבלו הכרה בתרומה לצורכי מס; וכן על מנת שיוכלו לבצע פרויקטים משותפים עם מדינת ישראל (matching ו/או קבלת כספי תמיכה); וכן על מנת לקבל אישור ניהול תקין – צריך להיות רוב למי שאינם בני משפחה בוועד המנהל (מועצת המנהלים).

על חברי הוועד המנהל להיות חברי עמותה, כאשר אותם חברים יושבים גם באסיפה הכללית וגם בוועד המנהל. עם זאת, יכולים להיות חברי עמותה נוספים ואין כל הגבלה על מספרם.

שקיפות – כל המידע אודות העמותה מפורסם באתר האינטרנט של רשות התאגידים – מלכ"רים, כך שלא ניתן לפעול בערוץ זה באופן אנונימי.

ניתן להקים קרן מיועדת לעמותה – endowment – ולתרום באמצעותה רק את הרווחים. יש חשש שבמצב זה רשם ההקדשות ידרוש רישום של הקדש, אולם המצב המשפטי מעורפל ומאפשר להתמודד עם זה באמצעות יעוץ משפטי.

בני משפחה יכולים לנהל את העמותה בשכר, ובלבד שאינם חברי הוועד המנהל או ועדת הביקורת. עם זאת, אם לעמותה יש סעיף 46, מס הכנסה אוסר על העסקת בני משפחה של מייסד העמותה ו/או חבר הוועד המנהל / ועדת ביקורת נוכחי.

לעמותה יש מגבלה על צבירת עודפים. מצבים שבהם הקרן גדולה בהרבה מהמענקים השנתיים בעייתיים.

ניתן לתרום נכס פיזי לעמותה, ובתכנון נכון יכול הדבר להביא לחסכון במס.

שלבי רישום

במהלך שנת הייסוד – מילוי בקשה לרישום עמותה וקבלת תעודת התאגדות מרשם העמותות. מומלץ לבדוק אם יש צורך להתאים את התקנון המצוי לצרכי העמותה שאתם מקימים ואם כן, לעשות זאת במקביל למילוי הבקשה.

על פי רוב, התקנון המצוי של עמותה אינו מספק (למשל בנושאים כמו ביטוח דירקטורים, קבלת החלטות בכתב ועוד) ועל כן יש צורך לכתוב תקנון מפורט שיתאים לעמותה שאותה אתם מקימים. תהליך זה עשוי להימשך מספר חודשים. לא ניתן לפעול עד לרישום ולקבלת האישור לתקנון.

במהלך השנה השנייה – אפשר להגיש בקשה להגשת מסמכים אצל רשם העמותות. אם האישור ניתן, משמעות הדבר שהתחיל תהליך לקראת אישור סעיף 46. אישור זה חשוב על מנת לקבל בהמשך הדרך אישור ניהול תקין, שהוא תנאי להגשת בקשה לסעיף 46 וכן לכניסה לשיטת פועלה עם הממשלה (ב matching ו/או בקבלת כספי תמיכה).

במהלך השנה השלישית – בתום השנה השנייה ניתן להגיש בקשה לקבלת אישור ניהול תקין מרשם העמותות. את האישור יש לחדש מדי שנתיים. האישור אינו חובה על פי חוק, ואולם כאמור, הוא נדרש על מנת לקבל הכרה לפי סעיף 46 וכן על מנת לפעול בשיתוף עם המדינה (ב matching ו/או בקבלת כספי תמיכה).

בשנה זו, לאחר קבלת אישור ניהול תקין, ניתן לפנות לקבלת אישור לפי סעיף 46 לפקודת מס הכנסה וסעיף 61 לחוק מיסוי מקרקעין. חשוב לזכור שעמותה בעלת סעיף 46 יכולה לתרום אך ורק לעמותות שלהן סעיף זה, ומרבית העמותות בישראל אינן. לכן, כדאי לוודא שהגשת בקשה לסעיף 46 לא תפגע בתכנית העבודה של העמותה.

כמו בעמותה, לחל"צ יש מגבלה על צבירת עודפים. מצבים שבהם הקרן גדולה בהרבה מן המענקים השנתיים בעייתיים.

ניתן לתרום נכס פיזי לחל"צ, ובתכנון נכון יכול הדבר להביא לחסכון במס.

בני משפחה יכולים לנהל את החל"צ בשכר ובלבד שאינם חברי דירקטוריון או ועדת ביקורת. יחד עם זאת, אם לחל"צ סעיף 46, מס הכנסה אוסר על העסקת בן משפחה של מייסד החל"צ ו/או חבר דירקטוריון / ועדת ביקורת.

3. קרן לתועלת הציבור (קל"צ)

הקל"צ היא ישות חדשה בישראל, ואין בה כמעט ניסיון.

המבנה המשפטי בישראל מציב אתגרים רבים, מיסויים ורגולטוריים, בפני מי שמבקשים להקים קל"צ. עדות לכך היא שלא הוקמה ולו קל"צ אחת בישראל.

הקל"צ מוקמת בתוך המסגרת המשפטית של החל"צ.

נדרשים להקמתה מינימום של חמישה מיליון שקלים.

על קל"צ חלות כל חובות הדיווח שחלות על עמותה ועל חל"צ, כמו גם ההוראות ביחס לניהול תקין. בנוסף, חלות על קל"צ חובות דיווח מוגברים על פעילותה.

במידה ולקל"צ יש סעיף 46, באפשרותה לתרום אך ורק לארגון שיש לו סעיף 46. לכן, כדאי לוודא שהגשת בקשה לסעיף 46 לא תפגע בתכנית העבודה של הקל"צ.

שקיפות – כל המידע אודות הקל"צ מפורסם באתר האינטרנט של רשם העמותות, כך שלא ניתן לפעול בערוץ זה באופן אנונימי.

ניתן לתרום נכס פיזי לקל"צ, אך החוק מחייב את מכירתו בתוך מספר שנים מועט.

2. חברה לתועלת הציבור (חל"צ)

לפי חוק החברות, יתכן שיהיה בעל שליטה אחד לחל"צ, ואולם על מנת לקבל הכרה לפי סעיף 46 נדרשים לפחות שבעה בעלי מניות שרובם אינם קרובי משפחה אחד של השני.

החל"צ מוגבלת במטרות שלשמן היא מוקמת ושלמענן היא יכולה לפעול.

מינוי דירקטורים יכול להיעשות על ידי בעל השליטה ואין הגבלה למינוי בני משפחה. יחד עם זאת, על מנת לקבל הכרה לפי סעיף 46, רובם אינם יכולים להיות קרובי משפחה.

בהסדרה נכונה של תקנון החברה, ניתן לפטר דירקטורים ואין צורך להמתין לאסיפה הכללית.

בדומה למגבלה החלה על עמותה, גם לחל"צ שיש לה אישור לפי סעיף 46 מותר לתרום אך ורק לארגון שיש לו סעיף 46, וכאמור לרוב העמותות בישראל אין. לכן, כדאי לוודא שהגשת בקשה לסעיף 46 לא תפגע בתכנית העבודה של החל"צ.

על חל"צ חלים כל חובות הדיווח שחלים על עמותה כמו גם ההוראות ביחס לניהול תקין.

שקיפות – כל המידע אודות החל"צ מפורסם באתר האינטרנט של רשות התאגידים – מלכ"רים, כך שלא ניתן לפעול בערוץ זה באופן אנונימי.

בקרון שיתוף תורמים העלויות התפעוליות של התורם או התורמת הן הנמוכות ביותר, כשליש מאשר בכל דרך אחרת. יש תשלום שנתי קבוע לקרן וכל הדיווחים מבוצעים על ידה, לכן אין תשלומים לרואי חשבון ולעורכי דין. יש הפרדה בין מועד הזיכוי (סעיף 46) ובין מועד התרומה. הזיכוי מיידי. בניגוד לכל שאר המנגנונים, אין המתנה של שנתיים עד לקבלת סעיף 46.

ניתן לתרום מגוון של נכסים כתרומה – אופציות, מניות סחירות ולא סחירות, נדל"ן, אמנות, זאת, ללא התעסקות עם העברת הנכס ומימוש, שמטופלים על ידי הקרן.

ההנחיה לגבי יעוד הכסף לתרומות נשארת אצל התורם או התורמת.

התרומה יכולה להיות לכל תחום, ללא צורך בשינוי בהגדרות של הקרן השיתופית.

כסף שנתרם לקרן מושקע בהתאם לרצון התורם או התורמת, בכלל זה ברמות הסיכון שהם מעוניינים בהן. ניתן להוריש את הזכויות בקרן לבני משפחה.

מגבלות הזמן שחלות על כספים שהושקעו בקרן הן פונקציה של גובה התרומה, ואולם בכל מקרה יש דרישת סף של תרומת של 5 אחוז בשנה (כך גם בהקדש). ככל שהתרומה גדולה יותר, המגבלה קטנה יותר.

התורם או התורמת יכולים לבחור את רמת החשיפה שלהם, החל מאנונימיות ועד גלויה.

התורם או התורמת יכולים לקבל מידע וסיוע בקבלת החלטות על מושאי התרומה לפי הרצון והצורך שלהם – החל בעזרה בבחירת עמותה והמשך בתכנון אסטרטגי של נתינה.

6. תורם עצמאי ללא התאגדות

התורם מכספו הפרטי מקבל קבלה על החזר מס מארגונים בעלי סעיף 46, את הקבלה ניתן להגיש על מנת לקבל החזר מס של עד 35%.

התורם יכול לשלוט בשימוש בכספי תרומתו וליעד את הכספים באמצעות חוזה עם הגוף לו הוא תורם.

ניתן לתרום באופן אנונימי, ואולם על התורם להגיש בקשה לרשם התאגידים – מלכ"רים באמצעות העמותה מקבלת המענק על מנת שפרטיו לא יפורסמו כחלק מפרטי הגוף אליו תרם. במקרה של תרומה הגדולה מ 100,000 שקלים, על התורם להצטרף לבקשת החיסיון שמגישה העמותה ולנמקה.

התורם הוא בעל השליטה היחיד ואין רגולציה על החלטותיו ומעשיו.

4. הקדש ציבורי

ההקדש הציבורי הוא ישות משפטית מוכרת על פי חוק אך אינו מהווה תאגיד ואינו מהווה ישות משפטית נפרדת מנאמניה.

להקדש אין בעלות.

בעל הון מקים הקדש בהעברת הון לנמען.

ההקדש יכול להתנהל כ endowment ולקבל פטור על רווחי הון.

ההחזר על תרומה יתקבל רק במעמד התרומה לגוף שיש לו סעיף 46.

יש לבנות את פרטי ההקדש ביסודיות, כולל את תנאי ההשקעה, ביום עריכת ההקדש.

כל שינוי בהקדש דורש פנייה לבית המשפט המחוזי, אלא אם הנושא הוסדר נכון בטרם הקמת ההקדש. מדובר בתהליך ארוך שנושא עימו עלויות, ולכן כדאי לקחת זאת בחשבון בעת ההקמה.

נדרש למנות להקדש שבעה נאמנים. חלקם יכולים להיות בני משפחה אך על ארבעה לפחות לא להיות בני משפחה.

ההקדש הינה הישות היחידה שמגבילה את דרכי ההשקעה של ה endowment והוא הגוף היחיד שמאפשר ניצול רק של הפירות ולא של הקרן. למרות זאת, ניתן להסדיר הכול במסמכי הקמת ההקדש.

שקיפות – המטרות והנמענים של ההקדש אינם מפורסמים באתר האינטרנט של רשות התאגידים – מלכ"רים, אך פרטי ההקדש (כלומר האופן שבו נרשמו במסמכי ההתאגדות ובכלל זה הנאמן, הכתובת והמטרות) פתוחים לעיון הציבור במשרדי רשות התאגידים – מלכ"רים.

ההקדש מאושר על ידי רשם ההקדשות בתוך רשות התאגידים – מלכ"רים.

אין חובת מינוי מנכ"ל.

חלה הגבלה של 22 אחוז מהתקציב שיכולים להיות מופנים ל"הנהלה וכלליות". שכר הנאמן של ההקדש מוגבל בתקנות.

ההקדש אינו מאפשר חרטה.

ניתן לתרום נכס פיזי להקדש.

5. קרן שיתוף תורמים - Donor Advised Fund (DAF)

קרן שיתופית לניהול תרומות של תורמים פרטיים, קרנות משפחתיות וארגונים.

קרן שיתוף תורמים מוגדרת כחברה לתועלת הציבור (חל"צ).

בטבלה הבאה תמצאו השוואה תמציתית של צורות הפעילות השונות:

עמותה	חל"צ	קל"צ	DAF	הקדש	תורם עצמאי
מטרת ההתאגדות	רק מטרות שנכנסות בגדר הנושאים שנקבעו בחוק כעונים על ההגדרה של תועלת ציבורית	רק מטרות שנכנסות בגדר הנושאים שנקבעו בחוק כעונים על ההגדרה של תועלת ציבורית	רק מטרות שנכנסות בגדר הנושאים שנקבעו בחוק כעונים על ההגדרה של תועלת ציבורית	רק מטרות שנכנסות בגדר הנושאים שנקבעו בחוק כעונים על ההגדרה של תועלת ציבורית. בנוסף, ההקדש מוגבל על ידי ההגדרות שניתנו לו בעת הקמתו	אין
מינימום הקנייה (מה וכמה מפקידים) לתוך ההתאגדות	אין	יש	יש	אין	לא רלוונטי
הקניית נכס לתוך הפעילות	ניתן	ניתן, אך יש חובת מכירה	ניתן	ניתן	לא רלוונטי
מינימום חלוקה לפעילות (מתן מענקים) פילנתרופית בכל שנה	יש	יש	יש	אין	אין
תשלום שכר לבעלי מניות / מייסדים / יוצר	אסור	אסור	אסור	אסור	לא רלוונטי
מספר בעלי מניות / חברי עמותה / נאמנים - לפי חוק	2	1	1	לא רלוונטי	1
מספר בעלי מניות / חברי עמותה / נאמנים - לקבלת סעיף 46	7	7	7	7 על מרביתם לא להיות קרובי משפחה	לא רלוונטי
מספר חברי דירקטוריון / ועד מנהל - לפי חוק	2	1	2 לפחות 1 בלתי תלוי		לא
חובת מינוי ועדת ביקורת / גוף מבקר	יש	יש	יש	אין	אין
חובת מינוי מבקר פנימי	יש, מעל מחזור של 10 מיליון שקלים	יש, מעל מחזור של 10 מיליון שקלים	יש, מעל מחזור של 10 מיליון שקלים	אין	לא רלוונטי
חובת מינוי רו"ח מבקר	יש	יש	יש	יש	לא רלוונטי
דיווח לרשות התאגידים - מלכ"רים	יש	יש, מאוד מורכב	יש	יש, אך מצומצם	אין
אנונימיות	אין	אין	יש	יש	יש, החל מסכום תרומה ומעלה הדבר דורש אישור
ישות משפטית נפרדת	כן	כן	כן	לא, מדובר למעשה בנאמנות	לא